

Intergewestelijke overdrachten en solidariteitsmechanismen via de overheidsbegroting

D. Dury
B. Eugène
G. Langenus
K. Van Cauter
L. Van Meensel

Inleiding

De sociaal-economische situaties van de drie Belgische gewesten zijn sterk uiteenlopend. Die verschillen liggen ten grondslag aan intergewestelijke, via de overheidsbegroting verlopende overdrachten. In het verleden zijn reeds verscheidene studies gemaakt met de bedoeling deze financiële stromen tussen de gewesten in kaart te brengen⁽¹⁾. Uit die studies blijkt dat er sinds het einde van de jaren zestig voortdurend netto-overdrachten van het Vlaams Gewest naar het Waals Gewest zouden hebben plaatsgevonden en vanaf de jaren negentig ook naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁽²⁾.

Dit artikel over de intergewestelijke overdrachten en solidariteitsmechanismen via de overheidsbegroting is niet gebaseerd op resultaten van vroegere studies, maar toont de bevindingen van een door de Nationale Bank van België gemaakte analyse. Bij dat onderzoek werd uitsluitend op de overdrachten gefocust, dit in tegenstelling tot sommige andere studies waarbij aandacht wordt besteed aan de regionale verdelingsaspecten van het geheel van de overheidsontvangsten en -uitgaven. De overheidstransacties die niet als overdrachten kunnen worden beschouwd omdat ze een betaling vormen van een rechtstreekse tegenprestatie, zijn niet in de analyse betrokken.

Dit artikel is opgebouwd als volgt. Na een verduidelijking van het concept intergewestelijke overdrachten in het eerste hoofdstuk, wordt in het tweede hoofdstuk summier ingegaan op de sociaal-economische situatie van de drie gewesten. In het derde hoofdstuk worden de omvang en de determinanten van de intergewestelijke overdrachten in België uitvoerig besproken. Vervolgens worden, in het vierde hoofdstuk, projecties gemaakt van het mogelijke toekomstige verloop van de intergewestelijke overdrachten in België. Daarbij wordt rekening gehouden met, enerzijds, de impact van de verwachte demografische ontwikkelingen en, anderzijds, enkele scenario's inzake het verloop van de werkgelegenheid. In het vijfde hoofdstuk worden deze overdrachten vanuit een internationaal perspectief beschouwd; daarbij wordt de relatieve omvang ervan afgemeten tegen die van de interregionale overdrachten in andere lidstaten van de EU. Tot slot worden de voornaamste bevindingen samengevat.

(1) Zie onder meer Van Rompuy en Bilsen (1988) en De Boeck en Van Gompel (1998).

(2) De meest recente studie ter zake werd in opdracht van de Vlaamse regering gemaakt door Abafim, de Vlaamse administratie van financiën en begroting. Zij werd in oktober 2004 gepubliceerd. In die studie werd geconcludeerd dat de netto middelenoverdracht van het Vlaams Gewest naar de overige gewesten in 2003 ongeveer 6,6 miljard euro bedroeg, waarvan 5,4 miljard ten gunste van het Waals Gewest en 1,2 miljard ten gunste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De methodologie die voor de studie werd gehanteerd, werd vervolgens onderzocht door een commissie van experts, die een aantal opmerkingen heeft geformuleerd.

1. Het concept intergewestelijke overdrachten

Bijna alle overheidsontvangsten en een groot deel van de overheidsuitgaven bestaan uit overdrachten, dat wil zeggen betalingen zonder rechtstreekse tegenprestatie. Wat de overheidsontvangsten betreft, zijn dat de belastingen en de sociale bijdragen. De overheid gebruikt deze ontvangsten weliswaar om onder meer collectieve voorzieningen en sociale uitkeringen te financieren, maar dat zijn indirecte tegenprestaties. Wat de uitgaven betreft, gaat het om de sociale uitkeringen – onder meer pensioenen, kinderbijslag, invaliditeits- en werkloosheidsuitkeringen en de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg – en de overige inkomens- en kapitaaloverdrachten, zoals subsidies aan bedrijven, huishoudens of vzw's. Andere transacties van de overheid, namelijk door de overheid ontvangen dividenden en opbrengsten uit verkopen en de door haar betaalde lonen, aankopen van goederen en diensten, investeringsuitgaven en rentelasten, hebben daarentegen wel een rechtstreekse tegenprestatie en worden derhalve buiten beschouwing gelaten.

Het is voornamelijk via deze overdrachten dat de overheid haar herverdelingsfunctie uitoefent en dat de solidariteit binnen de samenleving wordt georganiseerd. Bij de belastingheffing wordt immers rekening gehouden met de economische draagkracht van de belastingplichtige, en dus onder meer met de hoogte van zijn inkomen, de omvang van zijn vermogen en zijn gezinssituatie. Daarnaast bieden de sociale uitkeringen een gedeeltelijke bescherming tegen de inkomensgevolgen van verschillende sociale risico's die een deelname aan het arbeidsproces verhinderen, bijvoorbeeld ouderdom, invaliditeit of werkloosheid.

De door de overheid ontvangen of betaalde overdrachten kunnen per gewest worden opgesplitst⁽¹⁾. Voor de overdrachten tussen de overheid en de huishoudens gebeurt dat op basis van de woonplaats van de huishoudens. Voor de overdrachten tussen de overheid en de vennootschappen gebeurt het op basis van de plaats van activiteit of waardecreatie van deze laatste.

De relatieve omvang van de – aldus opgesplitste – overheidsoverdrachten per gewest kan worden vergeleken met die van de andere gewesten. Indien de overdrachten die door de ingezetenen van een bepaald gewest aan de federale overheid en de sociale zekerheid worden betaald – bijvoorbeeld in de vorm van personenbelasting, sociale bijdragen of vennootschapsbelasting –, per inwoner hoger liggen dan het nationale gemiddelde per inwoner, dan kan dat gewest worden

beschouwd als een betaler van intergewestelijke overdrachten via de overheidsontvangsten. Een gewest is daarentegen ontvanger van dergelijke overdrachten als het proportioneel minder bijdraagt dan wat louter op basis van zijn bevolkingsaandeel kan worden verwacht. Een soortgelijke redenering gaat op voor de overdrachten die de huishoudens van de overheid ontvangen, bijvoorbeeld de sociale uitkeringen. Door de via de overheidsontvangsten en -uitgaven verlopende intergewestelijke overdrachten samen te beschouwen, kan de netto-overdrachtenpositie van elk gewest worden berekend. Het totaal van de intergewestelijke overdrachten is per definitie gelijk aan nul.

Aangezien de berekeningen gemaakt zijn binnen de huidige Belgische institutionele context, kunnen de gepresenteerde resultaten met betrekking tot de intergewestelijke overdrachten uitsluitend binnen diezelfde context als valabel worden beschouwd. Een eventuele wijziging van het institutionele kader, waarbij sommige belastingen en sociale bijdragen zouden worden betaald aan en sommige sociale uitkeringen worden ontvangen van andere deelsectoren of entiteiten van de overheid, zou immers – al dan niet sterk – verschillende resultaten kunnen opleveren.

Er zij ten slotte opgemerkt dat voor de gewestelijke verdeling van de verschillende overheidsoverdrachten noodzakelijkerwijs een beroep wordt gedaan op – soms vrij rudimentaire – verdeelsleutels, waardoor de daaruit afgeleide intergewestelijke overdrachten slechts een benaderend idee geven van de werkelijke financiële stromen tussen de gewesten.

(1) Enkel de overheidsoverdrachten die via de federale overheid en de sociale zekerheid verlopen, worden onderzocht. De gewestelijke en lokale belastingen worden niet in de analyse betrokken, aangezien er in principe geen intergewestelijke verdelingsaspecten aan zijn verbonden. Ook de sociale uitkeringen en de overige overdrachten, zoals subsidies aan bedrijven, huishoudens of vzw's, die door de gemeenschappen en gewesten en de lokale overheden worden verricht, blijven buiten beschouwing.

Kader – Woonplaats- versus werkplaatscriterium voor de berekening van de intergewestelijke overdrachten

In dit artikel worden de overdrachten tussen de overheid en de huishoudens opgesplitst op basis van de woonplaats van de huishoudens. Dit is in overeenstemming met de economische logica die wordt gehanteerd voor de opmaak van de regionale rekeningen van de huishoudens.

Soms wordt een alternatieve benadering naar voren geschoven waarbij de intergewestelijke overdrachten worden berekend op basis van de arbeidsplaats van de natuurlijke personen en, in principe, van de sociaal verzekerden⁽¹⁾. De argumentatie die hiervoor meestal wordt gebruikt, is dat deze benadering het mogelijk maakt rekening te houden met de impact van de pendelarbeid. Aansluitend hierbij wordt vaak geopperd dat de positie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzake intergewestelijke overdrachten veel gunstiger zou zijn indien, in plaats van het woonplaatscriterium, het werkplaatscriterium zou worden gebruikt.

Over de mate waarin, volgens deze alternatieve benadering, het werkplaatscriterium dient te worden toegepast op de verschillende overdrachten tussen de overheid en de huishoudens bestaan verschillende interpretaties. Zo kan er een onderscheid worden gemaakt tussen, enerzijds, interpretaties waarbij al deze overdrachten worden verdeeld volgens werkplaats en, anderzijds, interpretaties waarbij dit enkel het geval is voor bepaalde overdrachten. In beide gevallen rijzen er echter conceptuele en praktische problemen.

In de benadering *sensu lato* zou het werkplaatscriterium worden gebruikt om alle overdrachten tussen de overheid en de huishoudens te verdelen. In deze benadering dienen bijgevolg niet enkel de personenbelasting en de sociale bijdragen te worden verdeeld volgens het werkplaatscriterium, maar bijvoorbeeld ook de sociale uitkeringen, die gefinancierd worden met onder meer deze sociale bijdragen. Conceptueel is het hierbij echter niet duidelijk hoe de pensioenen, kinderbijlagen, werkloosheidsuitkeringen, enz. aan de verschillende gewesten moeten worden toegewezen. Een dergelijke benadering zou dan ook enkel mogelijk zijn mits hiertoe een aantal – per definitie betwistbare – hypothesen worden gehanteerd. Zelfs in dat geval echter zouden de beschikbare statistische gegevens het niet mogelijk maken de sociale uitkeringen te verdelen volgens het werkplaatscriterium. Bovendien zou een dergelijke benadering niet in overeenstemming zijn met de huidige Belgische institutionele context, wat indruist tegen de in dit artikel gevolgde benadering.

In de benadering *sensu stricto* blijft de toepassing van het werkplaatscriterium doorgaans beperkt tot de verdeling van de sociale bijdragen⁽²⁾. Deze benadering kan echter niet op een coherente manier worden gerealiseerd. In een dergelijke benadering is er immers geen samenhang tussen de gewestelijke verdeling van, enerzijds, de sociale bijdragen en, anderzijds, de sociale uitkeringen die hiermee verband houden. *De facto* betekent dit bijvoorbeeld dat er in deze studies wordt van uitgegaan dat inwoners van het Vlaams of Waals Gewest die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werken, er sociale bijdragen betalen, maar hun pensioenen ontvangen van het Vlaams of Waals Gewest, waardoor de overdrachten significant worden vertekend. Deze benadering zou tevens impliceren dat indien, bijvoorbeeld, meer inwoners van het Waals Gewest zouden gaan werken in het Vlaams Gewest en de sociale bijdragen – volgens het werkplaatscriterium – aan dit laatste gewest worden toegerekend, er hierdoor *ceteris paribus* een toename zou zijn van de intergewestelijke overdrachten van het Vlaams naar het Waals Gewest; deze conclusie kan bezwaarlijk als zinvol worden bestempeld. Dit voorbeeld toont aan dat de interpretatie van de resultaten die volgens deze benadering worden verkregen, problematisch is.

Om deze redenen is in dit artikel het werkplaatscriterium niet gebruikt.

(1) Onder meer in het verslag van de Commissie voor de studie van de methodologie gebruikt bij de analyse van interregionale transfers (2006) – deze commissie onderzocht de methodologie van de Abafim-studie van 2004 – wordt ervoor gepleit om naast het woonplaatscriterium ook het werkplaatscriterium te hanteren.

(2) Soms is er een beperking tot enkel de werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid, en dit vanuit de redenering dat dit overdrachten zijn die door de ondernemingen worden betaald. Deze benadering is in tegenstelling tot de zienswijze uit de nationale rekeningen waarbij de volledige loonkosten een vergoeding zijn voor de door de werknemers verrichte arbeid (en de huishoudens de totale sociale bijdragen betalen).

2. Sociaal-economische situatie van de drie gewesten in België

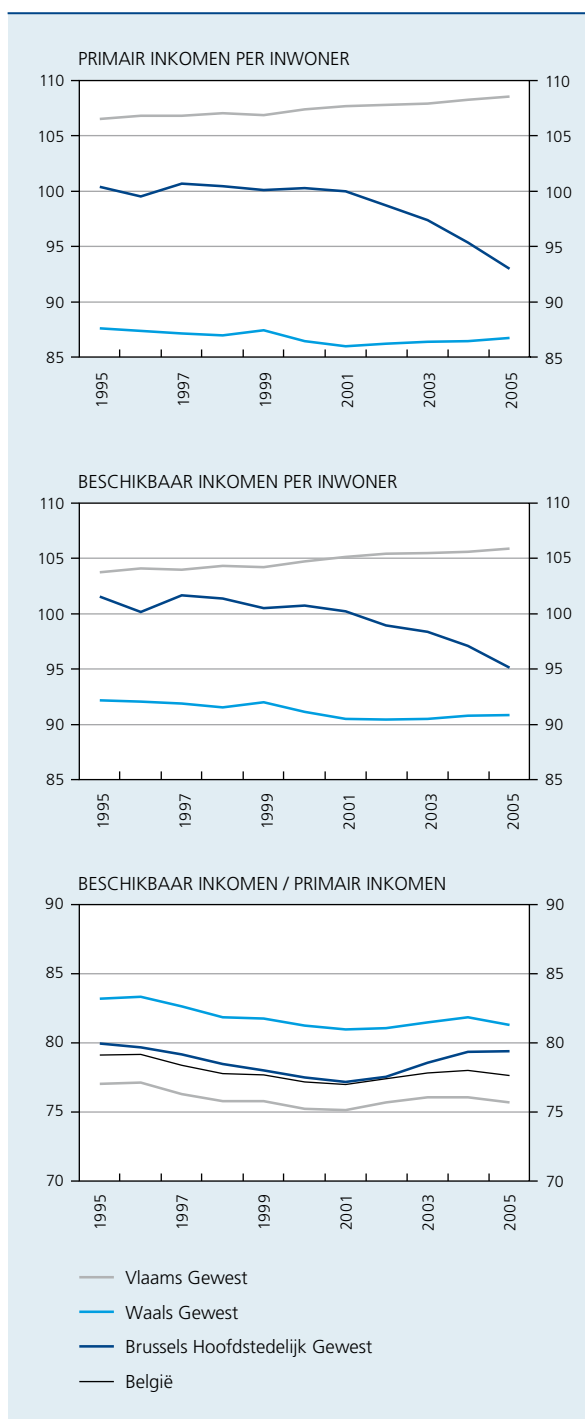
Tussen de drie Belgische gewesten onderling bestaan er aanzienlijke sociaal-economische verschillen. Het primaire inkomen van de huishoudens per inwoner, bijvoorbeeld, ligt in het Vlaams Gewest beduidend hoger dan in de overige gewesten en, bijgevolg, dan in het Rijk. In 2005 meer bepaald – dat is het jaar waarvoor in deze studie de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting worden berekend aangezien dat het meest recente jaar is waarvoor alle voor deze berekening vereiste gegevens beschikbaar zijn – lag het primaire inkomen van de huishoudens per inwoner in het Vlaams Gewest 8,5 pct. hoger dan het nationale gemiddelde. In het Waals Gewest, daarentegen, lag dat inkomen 13,3 pct. onder het nationale gemiddelde en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroeg de negatieve afwijking 7 pct. In dit laatste gewest bedraagt de bruto toegevoegde waarde per inwoner nochtans ongeveer het dubbele van het nationale gemiddelde. De divergentie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen, enerzijds, de bruto toegevoegde waarde per inwoner en, anderzijds, het primaire inkomen per inwoner weerspiegelt de invloed van onder meer pendelarbeid.

De gewestelijke verschillen inzake het primaire gezinsinkomen per inwoner zijn grotendeels het gevolg van de verschillen in de situatie op de respectieve arbeidsmarkten. Zo ligt de werkgelegenheidsgraad in het Vlaams Gewest ongeveer 9 procentpunten hoger dan in het Waals Gewest en meer dan 11 procentpunten hoger dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het Vlaams Gewest ligt de activiteitsgraad immers aanzienlijk hoger dan in de twee overige gewesten, terwijl de werkloosheidsgraad er beduidend lager is.

Aangezien het primaire gezinsinkomen per inwoner het hoogst is in het Vlaams Gewest, liggen de belastingen en sociale bijdragen die door de huishoudens aan de overheid worden betaald er relatief beschouwd – dat wil zeggen als gemiddelde per inwoner – hoger dan in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gezien het hogere primaire inkomen van de huishoudens per inwoner en de lagere werkloosheidsgraad mag er dan ook *a priori* worden van uitgegaan dat het Vlaams Gewest een nettobetaler van intergewestelijke overdrachten is. De sociaal-economische situatie van het Waals Gewest, daarentegen, laat vermoeden dat dit laatste er nettoontvanger van is. Hetzelfde mag ook worden verwacht voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, althans wat de overdrachten tussen de overheid en de huishoudens betreft. De impact van de secundaire inkomensverdeling – via de belastingen en de sociale bijdragen, enerzijds, en

GRAFIEK 1   **PRIMAIR EN BESCHIKBAAR INKOMEN VAN DE HUISHOUDENS**

(België = 100, tenzij anders vermeld)

Bronnen : INR, NBB.

TABEL 1 SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE VAN DE DRIE GEWESTEN IN BELGIË

(2005, België = 100, tenzij anders vermeld)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Bruto toegevoegde waarde per inwoner	99,1	72,2	198,4
Primair inkomen van de huishoudens per inwoner	108,5	86,7	93,0
Beschikbaar inkomen van de huishoudens per inwoner	105,9	90,9	95,1
Werkgelegenheidsgraad ⁽¹⁾	66,1	57,0	54,8
Werkloosheidsgraad ⁽²⁾	4,4	10,5	17,2

Onder meer de invloed van pendelarbeid
Impact van secundaire inkomensverdeling (via overheidsoverdrachten)

Bronnen: EC; FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; NBB.

(1) In procenten van de bevolking op arbeidsleeftijd (15- tot 64-jarigen), voor 2007.

(2) In procenten van de beroepsbevolking op arbeidsleeftijd, voor 2007.

de sociale uitkeringen, anderzijds – op het inkomen van de huishoudens is in deze laatste twee gewesten dan ook relatief gunstiger dan in het Vlaams Gewest. In dit laatste gewest lag het beschikbare inkomen van de huishoudens per inwoner in 2005 weliswaar nog 5,9 pct. boven het nationale gemiddelde, maar dit verschil is kleiner dan dat van het primaire inkomen van de huishoudens per inwoner. In het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geldt de omgekeerde situatie, aangezien de negatieve afwijkingen van het beschikbare inkomen van de huishoudens per inwoner ten opzichte van het nationale gemiddelde er beperkt zijn tot respectievelijk 9,1 en 4,9 pct.

3. Omvang en determinanten van de intergewestelijke overdrachten in België

Voor de analyse van de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting in België is in hoge mate gesteund op de gegevens van de regionale rekeningen van de huishoudens, die sedert 2003 door het Instituut voor de Nationale Rekeningen worden gepubliceerd. De meest recente statistieken, die worden gebruikt voor de hieronder gepresenteerde berekeningen, hebben betrekking op het jaar 2005. Om de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting volledig in kaart te brengen, worden deze gegevens aangevuld met andere informatie

en eigen berekeningsresultaten met betrekking tot, onder meer, de vennootschapsbelasting, de indirecte belastingen en de uitgaven voor gezondheidszorg.

3.1 Overdrachten via de overheidsontvangsten

De belangrijkste fiscale en parafiscale ontvangsten van de federale overheid en de sociale zekerheid zijn de personenbelasting, de roerende voorheffing, de sociale bijdragen, de vennootschapsbelasting, de btw en de accijnzen. De intergewestelijke verdelingsaspecten van die ontvangsten worden in deze paragraaf geanalyseerd. De belastingen die door de federale overheid worden geïnd voor rekening van de gewesten en de lokale overheden of de belastingen die deze entiteiten zelf innen, vallen buiten het analysekader aangezien er voor deze heffingen geen sprake is van intergewestelijke overdrachten. Om dezelfde reden worden de ontvangsten uit personenbelasting en btw gecorrigeerd voor het gedeelte dat in het kader van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 door de federale overheid wordt overgedragen aan de gemeenschappen en gewesten.

DIRECTE HEFFINGEN OP INKOMENS

De opsplitsing, over de drie gewesten, van de heffingen op de inkomens van huishoudens – bijvoorbeeld de personenbelasting, de roerende voorheffing en de sociale

TABEL 2 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN VIA DE OVERHEIDSONTVANGSTEN⁽¹⁾
(2005, miljoenen euro's)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Overheidsontvangsten	5.052	-5.136	83
Directe belastingen			
Personenbelasting en roerende voorheffing ⁽²⁾	1.978	-1.524	-455
Effectieve sociale bijdragen	2.147	-1.737	-409
Vennootschapsbelasting	175	-1.241	1.066
Indirecte belastingen			
Btw	504	-381	-123
Accijnzen	26	31	-56
Bijzondere financieringswet en overige federale dotaties			
Middelen btw en personenbelasting	111	-193	82
Overige federale dotaties ⁽³⁾	112	-90	-22

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FOD Financiën; INR; NBB.

(1) Een positief cijfer duidt op een overdracht vanuit het gewest in kwestie; een negatief cijfer impliceert een overdracht naar het gewest in kwestie.

(2) Gecorrigeerd voor de gemiddelde lokale opcentiemen op de personenbelasting per gewest.

(3) De overige federale dotaties betreffen de door de federale overheid betaalde dotatie aan de Duitstalige Gemeenschap, de trekingsrechten van de gewesten voor de wedertewerksstelling van werklozen en de dotatie voor investeringen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Beliris). De dotatie voor buitenlandse studenten wordt buiten beschouwing gelaten omdat de ingezetenen van de gewesten er geen begunstigen van zijn.

bijdragen –, is gebaseerd op de secundaire-inkomensverdelingsrekening van de huishoudens in de regionale rekeningen, wat impliceert dat die heffingen – net als alle andere overdrachten tussen de overheid en de huishoudens – worden verdeeld volgens het woonplaatscriterium. De intergewestelijke verdeling van de vennootschapsbelasting, daarentegen, gebeurt in deze studie volgens de toegevoegde waarde van de vennootschappen per gewest.

Het bedrag van de in het Vlaams Gewest per inwoner betaalde personenbelasting en roerende voorheffing lag in 1995 reeds ruim boven het nationale gemiddelde. In het daaropvolgende decennium nam dat positieve verschil nog toe vanwege het relatief gunstiger inkomensverloop in dat gewest. In het Waals Gewest, daarentegen, was de situatie precies omgekeerd: het bedrag van de personenbelasting en roerende voorheffing per inwoner lag er in 1995 ruim onder het nationale gemiddelde en tijdens de daaropvolgende jaren werd die negatieve afwijking nog groter; in 2002 deed zich evenwel een kentering voor en sedertdien is het verschil enigszins verkleind. Het is echter in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat deze ontvangsten het meest markante verloop laten optekenen. Het gemiddelde per inwoner, dat er in 1995 nog aansloot bij dat van het Rijk, is sindsdien tot flink onder het nationale gemiddelde gedaald.

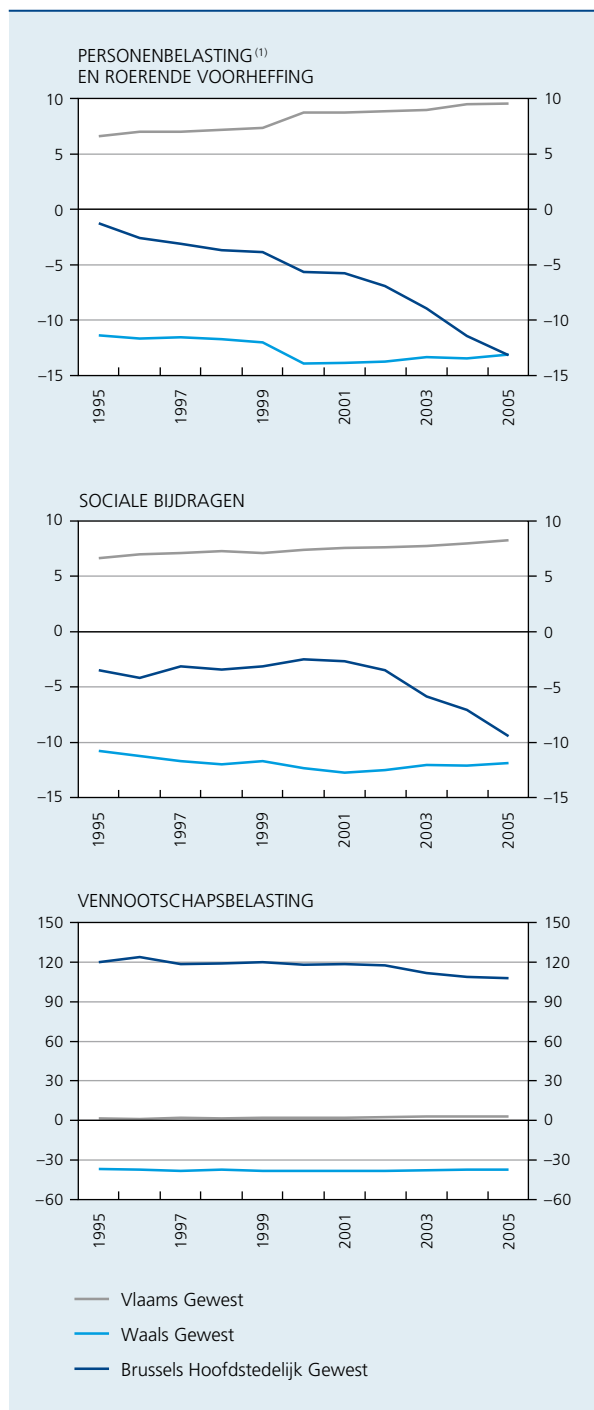
Het verloop van de per inwoner betaalde sociale bijdragen vertoont een vergelijkbaar beeld, hoewel het minder uitgesproken is. Dit laatste heeft onder meer te maken met het feit dat de sociale bijdragen in principe als een vast percentage op het brutoloon worden geheven, terwijl de personenbelasting een progressief karakter heeft.

De relatief hogere inkomens in het Vlaams Gewest hebben ertoe geleid dat dit gewest via de personenbelasting, de roerende voorheffing en de sociale bijdragen in 2005 in totaal ongeveer 4,1 miljard euro méér bijdroeg dan wat louter op basis van zijn bevolkingsaandeel kon worden verwacht. Wat deze ontvangsten betreft, kan het Vlaams Gewest dan ook als betaler van intergewestelijke overdrachten worden beschouwd. Het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, droegen in dat jaar respectievelijk ongeveer 3,3 miljard euro en 900 miljoen euro minder bij en zijn dan ook ontvangers van intergewestelijke overdrachten via deze belastingen en sociale bijdragen.

Voor de vennootschapsbelasting ligt de situatie volledig anders. In het kader van deze belasting levert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de grootste bijdrage; vanwege zijn centrale ligging en hoofdstedelijke functie zijn er immers veel ondernemingen gevestigd en worden er tal van economische activiteiten ontplooid. De opbrengst van de

GRAFIEK 2 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN VIA DE DIRECTE HEFFINGEN OP INKOMENS

(verschillen in procenten van de gemiddelde heffing per inwoner t.o.v. het gemiddelde voor België)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FOD Financiën; INR; NBB.

(1) Gecorrigeerd voor de gemiddelde lokale opcentiemen op de personenbelasting per gewest.

vennootschapsbelasting bedraagt er per inwoner het dubbele van het nationale gemiddelde, waardoor dat gewest in 2005 ten belope van bijna 1,1 miljard euro bijdroeg tot de intergewestelijke overdrachten via de vennootschapsbelasting. Ook het Vlaams Gewest is betaler van dergelijke overdrachten, zij het in veel mindere mate dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het Waals Gewest, daarentegen, is in hoge mate ontvanger.

BTW EN ACCIJNZEN

De verdeling van de btw en van de accijnzen per gewest is in de regionale rekeningen niet beschikbaar. In deze studie is geopteerd voor een gewestelijke verdeling van deze belastingen op basis van andere gegevensbronnen, onder meer de huishoudbudgetenquêtes⁽¹⁾. Door de geldende btw- en accijnstarieven toe te passen op de in deze enquêtes onderscheiden uitgavencategorieën, krijgt men een beeld van wat een inwoner van een bepaald gewest aan indirecte belastingen heeft betaald, en dit ongeacht de plaats waar hij zijn uitgaven heeft gedaan. De btw die op basis van deze huishoudbudgetenquêtes wordt verdeeld, is dan ook beperkt tot de btw die betaald wordt op de consumptieve bestedingen van de huishoudens. Daarnaast betalen huishoudens btw op nieuwbouw en op renovaties. De btw op de investeringen in nieuwe woongebouwen wordt verdeeld op basis van de bewoonbare oppervlakte die in elk gewest wordt bebouwd. De btw op renovaties wordt opgesplitst op basis van het aantal aangevraagde vergunningen voor renovaties per gewest. De niet-afrekbare btw die wordt betaald door overheidsinstellingen en ondernemingen wordt niet verdeeld omdat hiervoor geen betrouwbare verdeelsleutel beschikbaar is⁽²⁾.

Volgens de hierboven beschreven methode droeg het Vlaams Gewest in 2005 ten belope van 504 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via de btw-ontvangsten. Het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, ontvingen via deze belastingcategorie respectievelijk 381 en 123 miljoen euro aan intergewestelijke overdrachten.

Deze overdrachten zijn niet zozeer het gevolg van verschillen tussen de gewesten qua gemiddeld btw-tarief op de uitgaven van de huishoudens. Dat tarief is immers ongeveer gelijk in het Vlaams en Waals Gewest en ligt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest iets lager vanwege het

(1) Aan de hand van de huishoudbudgetenquêtes, die uitgaan van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, wordt getracht de gemiddelde jaarlijkse uitgaven en inkomsten per huishouden te bepalen.

(2) In totaal wordt ongeveer 70 pct. van de volledige btw-ontvangsten over de gewesten verdeeld, terwijl voor ongeveer 30 pct. geen betrouwbare verdeelsleutel voorhanden is.

ruimere aandeel van de woonuitgaven, waar een lager btw-tarief op van toepassing is. Het zijn echter vooral de gewestelijke inkomensverschillen die aan deze overdrachten ten grondslag liggen, aangezien zij zich vertalen in uiteenlopende gewestelijke consumptieve bestedingen en investeringen.

Ook de accijnzen zijn, per gewest, verdeeld op basis van de informatie afkomstig uit de huishoudbudgetenquêtes. De verdeling blijft dan ook beperkt tot de accijnzen op producten waarvoor in deze enquêtes gedetailleerde gegevens beschikbaar zijn, namelijk de door de huishoudens op tabak en minerale oliën betaalde accijnzen⁽¹⁾.

De intergewestelijke overdrachten die via de accijnzen verlopen, zijn veel geringer dan die via de btw. In 2005 droegen het Vlaams en het Waals Gewest ten belope van respectievelijk 26 en 31 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via de accijnsontvangsten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, ontving 56 miljoen euro. Dit had voornamelijk te maken met de in dit laatste gewest geringere uitgaven aan minerale oliën.

IMPACT VAN DE BIJZONDERE FINANCIERINGSWET

Overeenkomstig de bepalingen van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten draagt de federale overheid een groot deel van de ontvangsten uit personenbelasting en btw over aan de gemeenschappen en gewesten. Vermits het door elk gewest ontvangen aandeel in die middelen afwijkt van de respectieve regionale bevolkingsaandelen, beïnvloedt de bijzondere financieringswet de intergewestelijke overdrachten. Voor deze middelen dient dan ook extra te worden gecorrigeerd. Deze benadering komt er *de facto* op neer dat enkel het niet aan de gemeenschappen en gewesten overgedragen gedeelte van de ontvangsten uit personenbelasting en btw, het gedeelte dat dus bestemd is voor de federale overheid en de sociale zekerheid, op intergewestelijke verdelingsaspecten wordt onderzocht.

De berekeningswijze van deze intergewestelijke verdelingsaspecten van de bijzondere financieringswet vereist twee opmerkingen van technische aard.

Een eerste opmerking betreft de toerekening aan de gewesten van de aan de gemeenschappen overgedragen middelen. Die verdeling is in deze studie gebeurd op basis van de bevolkingsaantallen in de gewesten, waarbij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de 20/80-verdeelsleutel uit de bijzondere financieringswet wordt toegepast⁽²⁾.

Een tweede opmerking betreft de hervorming, in 2001, van de bijzondere financieringswet in het kader van het Lambermontakkoord. Deze hervorming verleende de gewesten een grotere fiscale autonomie door de ontvangsten van en de bevoegdheden over verschillende belastingen, bijvoorbeeld de registratie- en schenkingsrechten en de verkeersbelastingen, te regionaliseren. Ter compensatie werden de overgedragen middelen van de personenbelasting verminderd met een zogeheten negatieve term. Om het verloop van de intergewestelijke overdrachten via de middelen van de financieringswet over de periode 1995-2005 in kaart te kunnen brengen, wordt deze negatieve term geretropoleerd naar het verleden⁽³⁾. Zodoende wordt vermeden dat vóór 2002 de gewestelijke verdeling van de toen nog federale belastingen zou moeten worden berekend.

De intergewestelijke overdrachten via de middelen van de bijzondere financieringswet kunnen worden opgesplitst in, enerzijds, de intergewestelijke overdrachten via de middelen van de bijzondere financieringswet exclusief de solidariteitstussenkomst en, anderzijds, de intergewestelijke overdrachten via deze tussenkomst.

Het verloop van de intergewestelijke overdrachten via de middelen van de bijzondere financieringswet exclusief de solidariteitstussenkomst heeft, sinds de inwerkingtreding van de financieringswet, in het voordeel gespeeld van het Vlaams Gewest, en in het nadeel van het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze veranderingen kunnen worden verklaard door het feit dat tijdens de zogeheten overgangperiode van de financieringswet (1989-1999) en ook in de periode na het Lambermontakkoord, voor de verdeling van deze middelen steeds meer belang wordt gehecht aan de opbrengst van de personenbelasting in elk gewest. Momenteel is het Vlaams Gewest dan ook een netto-ontvanger van de intergewestelijke overdrachten via deze middelen, terwijl voor het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het omgekeerde geldt.

De invloed van de regionale verdeling van de opbrengst van de personenbelasting als verdeelsleutel van de middelen die worden overgedragen aan de gemeenschappen en gewesten, wordt evenwel gematigd door de solidariteitstussenkomst waar de financieringswet in voorziet. Deze tussenkomst wordt aan een gewest toegekend zodra

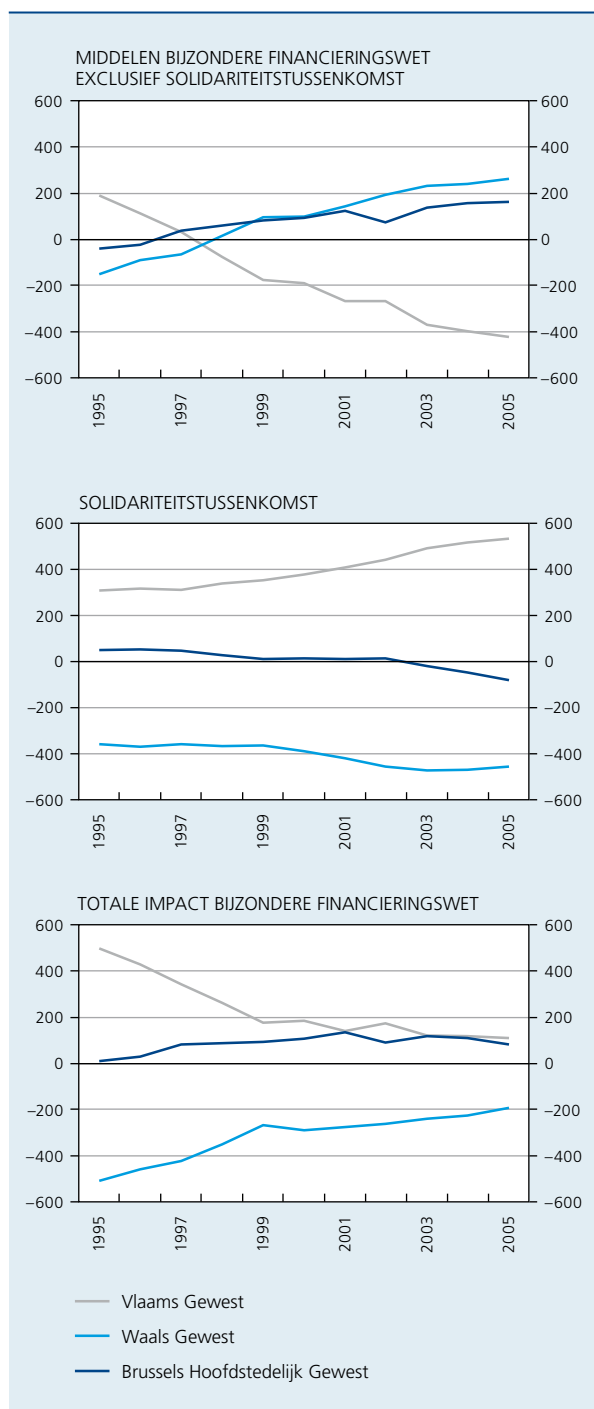
(1) Deze accijnzen maken ongeveer 60 pct. van de totale accijnsontvangsten uit.

(2) Deze verdeelsleutel berust impliciet op de veronderstelling dat 20 pct. van de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet worden toegerekend aan de Vlaamse Gemeenschap en 80 pct. aan de Franse Gemeenschap.

(3) De negatieve term wordt trouwens berekend op basis van de gewestelijke verdeling van de in het kader van het Lambermontakkoord tijdens de periode 1999-2001 geregionaliseerde belastingen.

GRAFIEK 3 IMPACT VAN DE BIJZONDERE FINANCIERINGSWET
OP DE INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN ⁽¹⁾
(miljoenen euro's)

Bronnen: FOD Financiën, INR, NBB.

(1) Een positief cijfer duidt op een overdracht vanuit het gewest in kwestie; een negatief cijfer impliceert een overdracht naar het gewest in kwestie.

het verschil in niveau tussen de personenbelasting per inwoner in dat gewest en dezelfde variabele voor het land als geheel negatief is. Voor het Waals Gewest was dat het geval sedert de vankrachtwording van de bijzondere financieringswet. Het Waals Gewest is dan ook steeds ontvanger geweest van intergewestelijke overdrachten via de solidariteitstussenkomst. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de personenbelasting per inwoner zeer sterk teruggelopen ten opzichte van het nationale gemiddelde. Aan het begin van de jaren negentig lag het niveau van de personenbelasting per inwoner er nog ruimschoots boven het nationale gemiddelde, maar nadien ging die positieve afwijking systematisch dalen en vanaf 1997 is er een negatieve afwijking. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt sedert dat jaar dan ook aanspraak op de solidariteitstussenkomst. Die tussenkomst leidt echter pas sinds 2003 tot een overdracht naar dit gewest; tussen 1997 en 2003 was het aandeel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de totale solidariteitstussenkomst immers kleiner dan zijn aandeel in de bevolking. Het Vlaams Gewest, van zijn kant, heeft op geen enkel ogenblik recht gehad op de solidariteitstussenkomst, zodat het steeds heeft bijgedragen tot de intergewestelijke overdrachten via deze tussenkomst.

Indien de totale impact van de middelen van de bijzondere financieringswet in aanmerking wordt genomen, dan droeg zowel het Vlaams als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2005 via deze middelen bij tot de intergewestelijke overdrachten, en dat ten belope van respectievelijk 111 en 82 miljoen euro⁽¹⁾. Het Waals Gewest ontving in 2005 via deze middelen 193 miljoen euro aan intergewestelijke overdrachten. De totale impact van de middelen van de bijzondere financieringswet op de intergewestelijke overdrachten volgt een duidelijk dalende trend in de zin dat hij momenteel veel minder uitgesproken is dan bij de inwerkingtreding van de bijzondere financieringswet.

3.2 Overdrachten via de overheidsuitgaven

De overdrachten via de overheidsuitgaven verlopen voornamelijk via de sociale uitkeringen. In deze paragraaf worden achtereenvolgens de intergewestelijke verdelingsaspecten besproken van de uitgaven voor pensioenen, brugpensioenen, werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag, gezondheidszorg, invaliditeitsuitkeringen en uitkeringen voor beroepsziekten, loopbaanonderbreking en tijdskrediet, het leefloon en van de overige sociale uitkeringen. Tot slot wordt de verdeling per gewest van de subsidies aan ondernemingen toegelicht.

(1) Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, speelt inzonderheid de invloed van de zogeheten negatieve term, die er relatief groot is aangezien de belastingen die in het kader van het Lambermontakkoord werden geregionaliseerd, er vrij omvangrijk zijn.

TABEL 3 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN VIA DE OVERHEIDSUITGAVEN ⁽¹⁾
(2005, miljoenen euro's)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Overheidsuitgaven	790	-920	130
Pensioenen	-417	95	322
Werknemers- en zelfstandigenpensioenen	-421	177	244
Overheidspensioenen	4	-82	78
Brugpensioenen	-122	52	70
Werkloosheidsuitkeringen	864	-619	-245
Kinderbijslag	121	-74	-47
Uitgaven voor gezondheidszorg	2	-57	55
Invaliditeitsuitkeringen	86	-100	14
Uitkeringen voor beroepsziekten	66	-92	26
Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	-66	39	27
Leefloon	148	-66	-82
Overige sociale uitkeringen	132	-118	-14
Subsidies aan bedrijven (dienstencheques)	-24	20	4

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; RIZIV; RVA; NBB.

(1) Een positief cijfer duidt op een overdracht vanuit het gewest in kwestie; een negatief cijfer impliceert een overdracht naar het gewest in kwestie.

PENSIOENEN

De bevolkingsstructuur in de drie gewesten is sterk verschillend. Het Vlaams Gewest heeft ten opzichte van de andere gewesten een relatief oude bevolking, terwijl de bevolking in het Waals Gewest relatief gezien iets jonger is en die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelfs veel jonger. Het aandeel van de 65-plussers in de totale bevolking bedroeg in 2005 17,8 pct. in het Vlaams Gewest, wat ongeveer één procentpunt meer is dan in het Waals Gewest en bijna drie procentpunten meer dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze demografische verschillen tussen de gewesten vormen de belangrijkste factor die ten grondslag ligt aan de intergewestelijke overdrachten via de pensioenuitkeringen.

Daarnaast worden deze laatste ook bepaald door de gemiddelde pensioenuitkering per 65-plusser, maar de impact van deze factor is veel geringer. Het gemiddelde pensioenbedrag vertoont immers geen grote discrepanties tussen de drie gewesten. In het Vlaams en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het onder het nationale gemiddelde, terwijl het er in het Waals Gewest iets boven ligt. Het hoger gemiddeld bedrag in dit laatste gewest heeft voornamelijk te maken met het relatief grote aantal overheidspensioenen, waarvan de bedragen

over het algemeen hoger zijn dan die van de werknemers- en zelfstandigenpensioenen.

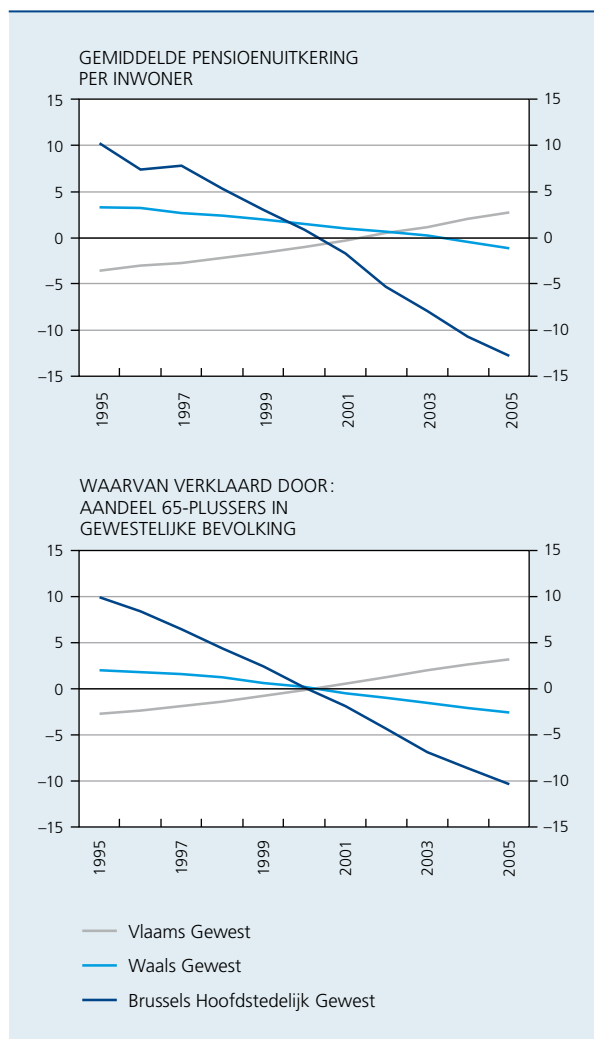
Deze factoren zorgden ervoor dat het Vlaams Gewest in 2005 via de pensioenen 417 miljoen euro aan intergewestelijke overdrachten ontving. Het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, droegen dat jaar via de pensioenen respectievelijk 95 en 322 miljoen euro bij.

De demografische verschillen tussen de gewesten hebben in het verleden echter niet steeds hetzelfde patroon vertoond. Zo had het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ten opzichte van de andere gewesten, in 1995 nog een relatief oude bevolking en het Vlaams Gewest een eerder jonge bevolking. Zoals reeds vermeld, is de situatie inmiddels omgeslagen.

Deze demografische veranderingen komen uiteraard tot uiting in het verloop van de intergewestelijke overdrachten via de pensioenen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in dat vlak het meest opvallend: terwijl het gemiddelde pensioenbedrag per inwoner er in 1995 nog ruim boven het nationale gemiddelde uitkwam, lag het er een decennium later ruim onder. In het Waals Gewest wordt hetzelfde – neerwaartse – verloop opgetekend,

GRAFIEK 4 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN
VIA DE PENSIOENEN

(verschillen in procenten t.o.v. het gemiddelde voor België)

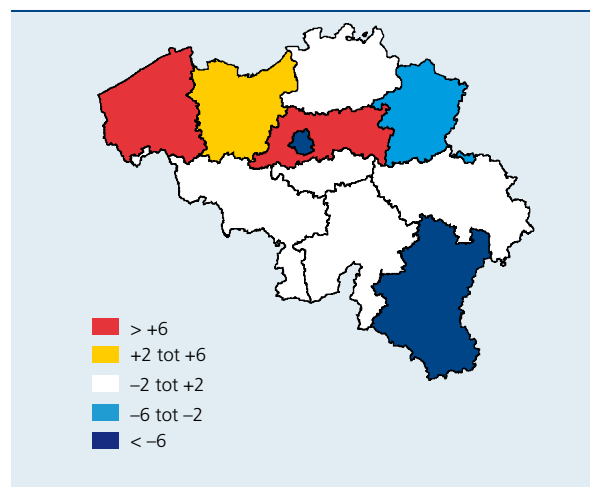
Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; NBB.

zij het veel minder uitgesproken. Het Vlaams Gewest, daarentegen, geeft een tegengesteld beloop te zien. De gemiddelde pensioenuitkering per inwoner steeg er sneller dan het nationale gemiddelde. Terwijl het Waals en – vooral – het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de periode 1995-2005 evolueerden van ontvangers van intergewestelijke overdrachten via de pensioenen naar bijdragers ervan, evolueerde het Vlaams Gewest tijdens dezelfde periode van bijdrager naar ontvanger.

De totale pensioenen kunnen worden opgesplitst in pensioenen van de particuliere sector – dat zijn de pensioenen die worden betaald door het werknemers- en zelfstandigenstelsel van de sociale zekerheid – en overheidspensioenen. Uit dat onderscheid blijkt dat de intergewestelijke overdracht via de pensioenen naar het

GRAFIEK 5 OVERDRACHTEN TUSSEN DE PROVINCIES
VIA DE PENSIOENEN

(2005; verschillen in procenten van de gemiddelde uitkering per inwoner t.o.v. het gemiddelde voor België)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; NBB.

Vlaams Gewest voornamelijk plaatsheeft via de pensioenen van de particuliere sector. Het Waals Gewest, daarentegen, is ontvanger van intergewestelijke overdrachten via de overheidspensioenen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van zijn kant droeg in 2005 zowel bij via de pensioenen van de particuliere sector als via de overheidspensioenen.

De overdrachten tussen de provincies via de pensioenen zijn eveneens relatief omvangrijk. Zo lag de gemiddelde pensioenuitkering per inwoner in Brussel-Hoofdstad⁽¹⁾ en in de provincies Luxemburg en Limburg in 2005 aanzienlijk onder het nationale gemiddelde. In West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen steeg ze er flink boven uit. In de overige provincies sloot ze vrij nauw bij het nationale gemiddelde aan.

BRUGPENSIOENEN

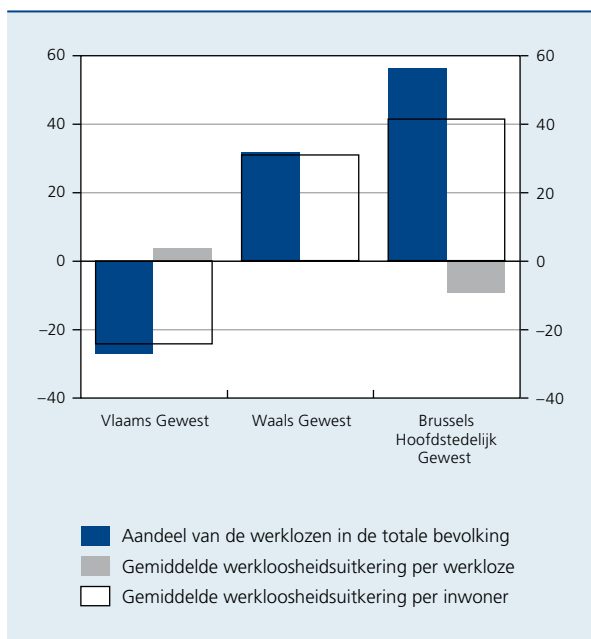
De gemiddelde uitkering voor brugpensioenen per inwoner lag in 2005 in het Vlaams Gewest 16,8 pct. boven het nationale gemiddelde, terwijl ze in het Waals en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest respectievelijk 12,7 en 58,1 pct. onder dat gemiddelde uitkwam.

De overheidsuitgaven voor brugpensioenen gaven in 2005 dan ook aanleiding tot een overdracht van 122 miljoen euro naar het Vlaams Gewest. Het Waals Gewest en het

(1) Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt hier samen met de provincies beschouwd, hoewel dit gewest in principe geen provincie is.

GRAFIEK 6 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN VIA DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN: VERKLARENDE FACTOREN

(2005; verschillen in procenten t.o.v. het gemiddelde voor België)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; RVA; NBB.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, droegen ten belope van respectievelijk 52 en 70 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via deze uitkeringen.

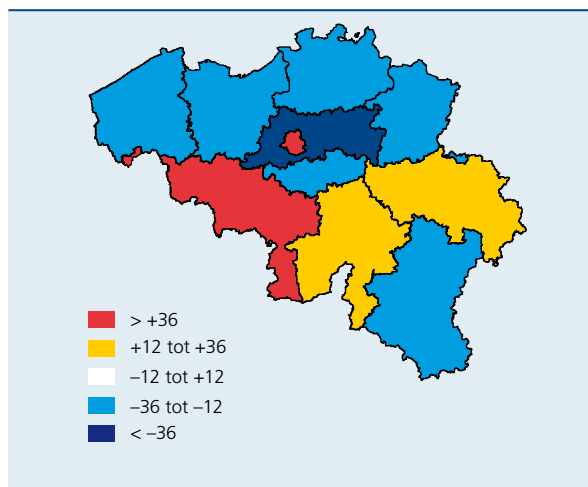
WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN

Zoals reeds vermeld, verschilt de relatieve omvang van de werkloosheid zeer aanzienlijk van gewest tot gewest. Deze verschillen in werkloosheidsgraad vormen de belangrijkste oorzaak van de intergewestelijke overdrachten via de werkloosheidsuitkeringen. Daarnaast loopt ook de gemiddelde werkloosheidsduur naar gewest sterk uiteen, wat op zijn beurt leidt tot significante afwijkingen tussen de gewesten wat de gemiddelde werkloosheidsuitkering per werkloze betreft. Zo lag die uitkering in het Vlaams Gewest in 2005 aanzienlijk hoger dan in het Waals Gewest en veel hoger dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ook deze laatste factor ligt ten grondslag aan intergewestelijke overdrachten via de werkloosheidsuitkeringen.

De gemiddelde werkloosheidsuitkering per inwoner lag in 2005 in het Waals Gewest 31,1 pct. boven het gemiddelde voor België. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroeg het positieve verschil zelfs 41,4 pct. In het Vlaams Gewest, daarentegen, lag de gemiddelde

GRAFIEK 7 OVERDRACHTEN TUSSEN DE PROVINCIES VIA DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN

(2005; verschillen in procenten van de gemiddelde uitkering per inwoner t.o.v. het gemiddelde voor België)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; RVA; NBB.

werkloosheidsuitkering per inwoner 24,4 pct. onder het nationale gemiddelde.

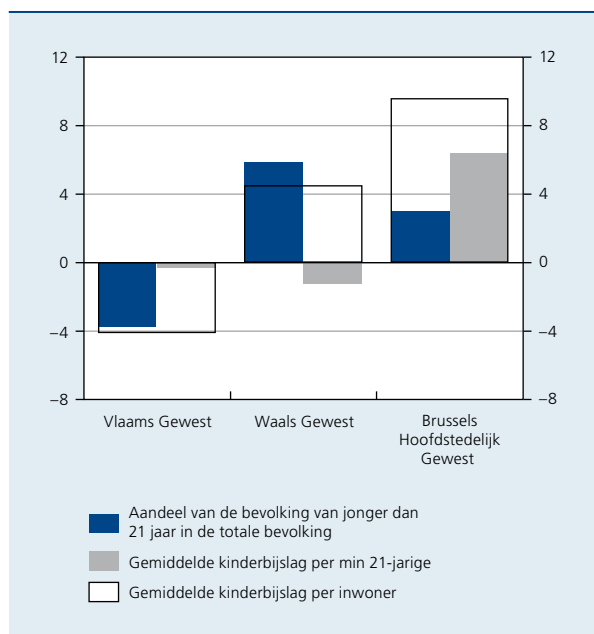
Wordt de gewestelijke verdeling van de werkloosheidsuitkeringen in 2005 vergeleken met een verdeling van de overheidsuitgaven die in overeenstemming zou zijn met de gewestelijke bevolkingsaandelen, dan blijkt dat het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest respectievelijk 619 en 245 miljoen euro méér ontvingen. Het Vlaams Gewest, daarentegen, droeg in dat jaar ten belope van 864 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via de werkloosheidsuitkeringen.

Deze laatstgenoemde overdrachten namen in de periode 1995-2005 toe. Meer bepaald steeg de bijdrage van het Vlaams Gewest, terwijl de door het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontvangen overdrachten tegelijkertijd in de hoogte gingen.

De overdrachten tussen de provincies via de werkloosheidsuitkeringen blijken eveneens zeer omvangrijk te zijn. Koplopers in de groep van de ontvangers zijn ditmaal Henegouwen en Brussel-Hoofdstad. Ook in de provincies Luik en Namen lag de gemiddelde werkloosheidsuitkering per inwoner in 2005 boven het nationale gemiddelde. Alle Vlaamse provincies droegen – net als Waals-Brabant en Luxemburg – bij tot de interprovinciale overdrachten via de werkloosheidsuitkeringen. De bijdrage per inwoner was het grootst in Vlaams-Brabant; daarna volgden West-Vlaanderen, Luxemburg, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Waals-Brabant en Limburg.

GRAFIEK 8 INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN VIA DE KINDERBIJSLAG: VERKLARENDE FACTOREN

(2005; verschillen in procenten t.o.v. het gemiddelde voor België)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; INR; NBB.

KINDERBIJSLAG

Zoals reeds vermeld, heeft het Vlaams Gewest een relatief oude bevolking in vergelijking met de twee andere gewesten. Het aandeel van de min 21-jarigen in de totale bevolking is er immers geringer dan gemiddeld beschouwd voor België, dit in tegenstelling tot de situatie in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarbij komt dat in dit laatste gewest ook de huishoudens, gemiddeld genomen, het grootst zijn. Aangezien het bedrag aan kinderbijslag toeneemt volgens de rangorde van het kind in het gezin, heeft dit tot gevolg dat het gemiddelde bedrag aan kinderbijslag per min 21-jarige er het grootst is.

Zowel het aandeel van de min 21-jarigen als het gemiddelde bedrag aan kinderbijslag per min 21-jarige ligt ten grondslag aan de intergewestelijke overdrachten via de kinderbijslag.

De gemiddelde kinderbijslag per inwoner lag in 2005 in het Vlaams Gewest zo'n 4,1 pct. onder het nationale gemiddelde; in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kwam dat bedrag respectievelijk 4,5 en 9,6 pct. boven dat gemiddelde uit.

In 2005 droeg het Vlaams Gewest dan ook ten belope van 121 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via de kinderbijslag. Het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontvingen in dat jaar respectievelijk 74 en 47 miljoen euro aan dergelijke intergewestelijke overdrachten.

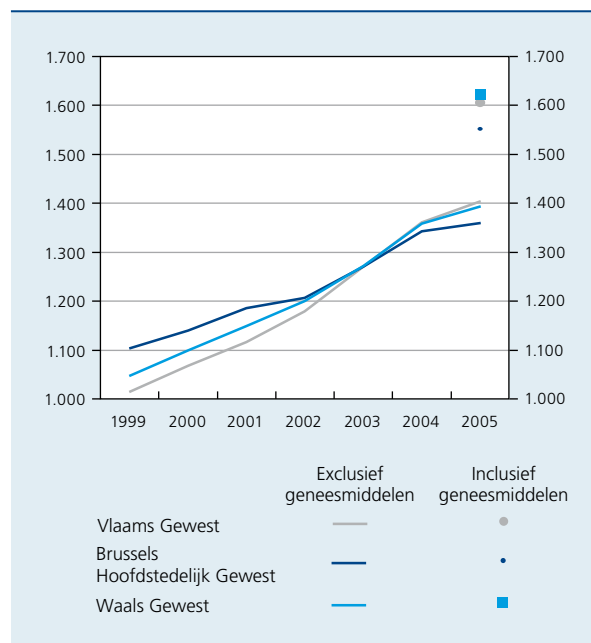
GEZONDHEIDSZORG

De intergewestelijke overdrachten via de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg zijn erg gering. Zo droeg het Vlaams Gewest er in 2005 ten belope van 2 miljoen euro toe bij. De bijdrage van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was in dat jaar weliswaar aanzienlijker – namelijk 55 miljoen euro –, maar kan nog steeds als relatief klein worden bestempeld. Beide overdrachten waren ten voordele van het Waals Gewest, dat in 2005 57 miljoen euro ontving aan intergewestelijke overdrachten via de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg.

In de drie gewesten liggen de gemiddelde overheidsuitgaven voor gezondheidszorg per inwoner vrij dicht in de buurt van het nationale gemiddelde. In het Vlaams Gewest was het met die uitgaven gepaard gaande bedrag

GRAFIEK 9 GEMIDDELDE BEDRAG AAN OVERHEIDSUITGAVEN VOOR GEZONDHEIDSZORG PER INWONER⁽¹⁾

(euro's)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; RIZIV; NBB.

(1) De verschillen tussen de gewesten in het gemiddelde bedrag aan overheidsuitgaven voor gezondheidszorg per inwoner zijn het resultaat van de intergewestelijke verschillen in, enerzijds, het gemiddelde bedrag per verzekerde en, anderzijds, het aandeel van de verzekerden in de totale bevolking. In het Vlaams Gewest bedraagt dit aandeel 99 pct., terwijl het in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 97 pct. bedraagt.

in 2005 zelfs ongeveer identiek aan het nationale gemiddelde. In het Waals Gewest bedroeg de afwijking in opwaartse zin slechts 1 pct. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, bedroeg de afwijking in neerwaartse zin om en nabij 3 pct. Er zij evenwel opgemerkt dat het hier om gemiddelden gaat waarbij geen rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van de bevolking, bijvoorbeeld de bevolkingsstructuur en de eventuele toepassing van de verhoogde tegemoetkoming voor geneeskundige verzorging.

Gegevens over de gewestelijke verdeling van de aankoop van geneesmiddelen in apotheken zijn pas sedert 2004 beschikbaar, het jaar waarin het elektronische opvolgingssysteem Pharmanet werd ingevoerd. Voor de berekening, voor het jaar 2005, van de intergewestelijke overdrachten via de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg werd onder meer gesteund op deze recentelijk beschikbaar geworden gegevens. Zo zou het grootste intergewestelijk verschil van de uitgaven voor gezondheidszorg per inwoner – namelijk het verschil tussen het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – in 2005 71 euro hebben bedragen. Om een beeld te krijgen van de wijze waarop deze verschillen tijdens de afgelopen jaren zijn geëvolueerd, dienen de huidige verschillen inzake uitgaven voor gezondheidszorg per inwoner te worden berekend exclusief de uitgaven voor geneesmiddelen in de apotheken. Hieruit blijkt dat de intergewestelijke verschillen in het vlak van de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg tijdens de periode 1999-2005 verkleinden. Dat kwam onder meer door de trage groei van de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze uitgaven per inwoner lagen er aan het einde van de periode lager dan in de twee andere gewesten, terwijl ze er aan het begin van die periode nog boven lagen.

De uitgaven voor gezondheidszorg bestaan uit een brede waaier van deelcategorieën, zoals de uitgaven voor honoraria van geneesheren, geneesmiddelen, hospitalisaties, rust- en verzorgingstehuizen en dag- en thuisverpleging. Voor deze verschillende deelcategorieën kunnen de intergewestelijke verschillen in het vlak van de uitgaven per inwoner opnieuw als vrij beperkt worden bestempeld en bovendien blijken ze elkaar voor een deel te compenseren.

In het Waals Gewest liggen de uitgaven voor geneesmiddelen in de apotheken en die voor vrijwel alle soorten van honoraria van de geneesheren per inwoner hoger dan in de twee andere gewesten. De uitgaven voor hospitalisatie liggen in het Waals Gewest evenwel lager dan in de twee andere gewesten.

In het Vlaams Gewest, daarentegen, liggen de uitgaven voor geneesmiddelen en die voor honoraria van de geneesheren lager dan in de andere gewesten. De uitgaven voor rusthuizen en rust- en verzorgingstehuizen, evenals deze voor dag- en thuisverpleging liggen er wel hoger. Dit laatste is allicht het gevolg van de bevolkingsstructuur van dit gewest, een structuur die wordt gekenmerkt door onder meer een relatief groot aantal bejaarden.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tot slot, zijn er relatief weinig uitgaven voor geneesmiddelen en vooral voor rusthuizen en rust- en verzorgingstehuizen. Het vrij beperkt aantal bejaarden in dit gewest biedt daar ongetwijfeld een verklaring voor. Een andere uitleg zou kunnen zijn dat inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die besluiten in dergelijke tehuizen te gaan wonen, naar één van de twee andere gewesten verhuizen. Het is echter ook mogelijk dat dankzij de nabijheid van tal van medische diensten mensen er slechts op latere leeftijd in dergelijke instellingen hun intrek nemen.

INVALIDITEITSUITKERINGEN

De uitkeringen voor invaliditeitsverzekering per inwoner lagen in 2005 zowel in het Vlaams als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 3,9 pct. onder het nationale gemiddelde. In het Waals Gewest daarentegen kwam dat bedrag 8,2 pct. boven het nationale gemiddelde uit.

Via de invaliditeitsuitkeringen droegen het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2005 ten belope van respectievelijk 86 en 14 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten. Het Waals Gewest van zijn kant ontving via deze sociale uitkeringen 100 miljoen euro.

UITKERINGEN VOOR BEROEPSZIEKTEN

De uitkeringen voor beroepsziekten zijn in België geografisch zeer sterk geconcentreerd. Zo lag de gemiddelde uitkering voor beroepsziekten per inwoner in het Waals Gewest in 2005 maar liefst 81 pct. boven het nationale gemiddelde. In het Vlaams en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was dat respectievelijk ongeveer 32 en 77 pct. onder dit gemiddelde. Opvallend is dat die aanzienlijke intergewestelijke verschillen grotendeels kunnen worden toegeschreven aan de uitkeringen voor beroepsziekten in drie provincies, namelijk Henegouwen, Luik en Limburg. In die provincies – niet toevallig provincies met een mijnbouwverleden – zijn die uitkeringen per inwoner immers bijzonder hoog, terwijl, met uitzondering van Namen, deze uitkeringen per inwoner in alle overige provincies onder het nationale gemiddelde liggen.

Omdat het evenwel een relatief kleine uitgavencategorie betreft, blijven de intergewestelijke overdrachten via de uitkeringen voor beroepsziekten al met al beperkt. De totale bijdragen van het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroegen in 2005 respectievelijk 66 en 26 miljoen euro. Het Waals Gewest ontving 92 miljoen euro aan dergelijke intergewestelijke overdrachten.

UITKERINGEN VOOR LOOPBAANONDERBREKING EN TIJDSKREDIET

Via de uitkeringen voor loopbaanonderbreking en tijdskrediet ontving het Vlaams Gewest in 2005 66 miljoen euro aan intergewestelijke overdrachten. Het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, droegen in dat jaar ten belope van respectievelijk 39 en 27 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten via deze uitkeringen.

LEEFLOON

Via het leefloon droeg het Vlaams Gewest in 2005 ten belope van 148 miljoen euro bij tot de intergewestelijke overdrachten. Het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontvingen respectievelijk 66 en 82 miljoen euro aan intergewestelijke overdrachten via deze uitkeringen.

OVERIGE SOCIALE UITKERINGEN

De overige sociale uitkeringen genereerden in 2005 een overdracht van het Vlaams naar zowel het Waals als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten belope van in totaal respectievelijk 118 en 14 miljoen euro. Het gaat om onder meer de uitkeringen via de fondsen voor bestaanszekerheid en het fonds voor de sluiting van ondernemingen, de uitkeringen aan gehandicapten, de oorlogspensioenen,

de inkomensgarantie voor ouderen en de gewaarborgde kinderbijslag.

SUBSIDIES AAN ONDERNEMINGEN

Naast de intergewestelijke overdrachten via de sociale uitkeringen zijn er ook die via de subsidies aan de ondernemingen. In deze studie worden *de facto* enkel de dienstencheques op hun intergewestelijke verdelingsaspecten onderzocht. De overige subsidies aan vennootschappen betreffen voornamelijk de subsidies aan overheidsbedrijven zoals de NMBS en De Post. Deze subsidies worden in deze analyse gewestelijk verdeeld volgens de respectieve bevolkingsaandelen zodat er geen sprake is van een intergewestelijke overdracht. Aangezien de uitgaven in verband met de dienstencheques in 2005 nog relatief beperkt waren, bleven ook de eruit voortvloeiende intergewestelijke overdrachten beperkt. Deze laatste gingen in dat jaar naar het Vlaams Gewest, de voornaamste afnemer van dergelijke cheques.

3.3 Totaalbeeld van de intergewestelijke overdrachten

Op basis van het totaalbeeld voor 2005 blijkt dat het Vlaams Gewest ten belope van ongeveer 5,8 miljard euro bijdroeg tot de intergewestelijke overdrachten. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest droeg bij, namelijk voor een bedrag van iets meer dan 200 miljoen euro. Deze bedragen kwamen volledig ten goede aan het Waals Gewest, dat in 2005 bijna 6,1 miljard euro aan intergewestelijke overdrachten ontving.

Per inwoner kwam dit in 2005 voor het Vlaams Gewest neer op een bijdrage tot de intergewestelijke overdrachten van 967 euro en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

TABEL 4 TOTAALBEELD VAN DE INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN ⁽¹⁾
(2005, miljoenen euro's, tenzij anders vermeld)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Overheidsontvangsten	5.052	-5.136	83
Overheidsuitgaven	790	-920	130
Totaal	5.843	-6.056	212
<i>p.m. Idem, per inwoner in euro's</i>	967	-1.783	211

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FOD Financiën; INR; RIZIV; RVA; NBB.

(1) Een positief cijfer duidt op een overdracht vanuit het gewest in kwestie; een negatief cijfer impliceert een overdracht naar het gewest in kwestie.

van 211 euro. Voor het Waals Gewest, daarentegen, werd per inwoner 1.783 euro ontvangen.

Het grootste gedeelte van deze overdrachten – voor het Vlaams en Waals gewest meer dan 80 pct. – is terug te vinden aan de zijde van de overheidsontvangsten. In het Vlaams Gewest komt dit voornamelijk doordat het gemiddelde primaire inkomen per huishouden er relatief hoog is, wat dus ook geldt voor de eraan verbonden belastingen en sociale bijdragen. Precies het omgekeerde is het geval met het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit laatste gewest is evenwel betaler van intergwestelijke overdrachten via de overheidsontvangsten, doordat het een relatief grote bijdrage levert in het vlak van de vennootschapsbelasting.

De intergwestelijke overdrachten via de overheidsuitgaven vallen aanzienlijk kleiner uit. Zij liepen in 2005 voornamelijk van het Vlaams naar het Waals Gewest. Deze overdrachten vloeien zowel voort uit de werkloosheidsuitkeringen als uit de andere sociale uitkeringen, hoewel zij toch enigszins worden getemperd door de overdrachten via de pensioenen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van zijn kant is ontvanger van overdrachten via de werkloosheidsuitkeringen, het leefloon en de kinderbijslagen, maar betaler van intergwestelijke overdrachten via de pensioenen, brugpensioenen en uitgaven voor gezondheidszorg; in 2005 leverde dit gewest een nettobijdrage tot de intergwestelijke overdrachten via de overheidsuitgaven.

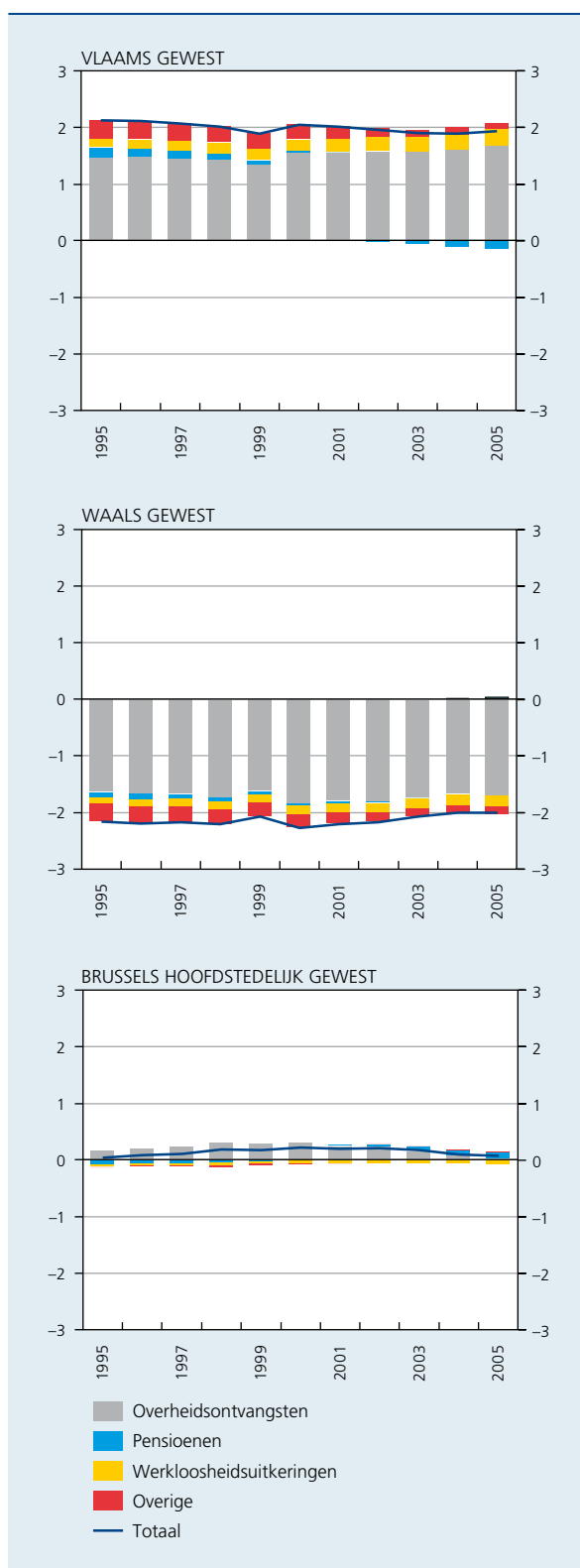
Tot slot blijkt dat er voor meerdere categorieën van overheidsuitgaven ook aanzienlijke verschillen tussen de provincies bestaan. Dit bevestigt het vermoeden dat er naast de intergwestelijke overdrachten ook omvangrijke intragwestelijke overdrachten plaatshebben.

VERLOOP VAN DE INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN

De totale bijdrage van het Vlaams Gewest tot de intergwestelijke overdrachten liep tussen 1995 en 2005 in verhouding tot het bbp in lichte mate terug. Nochtans leverde dit gewest een stijgende bijdrage in het vlak van de ontvangsten en de werkloosheidsuitkeringen. Die toename werd echter meer dan geneutraliseerd door de slinkende bijdrage via de pensioenen en de overige sociale uitkeringen. In 2002 evolueerde het Vlaams Gewest zelfs van bijdrager via de pensioenen naar ontvanger.

Het Waals Gewest was gedurende de hele periode 1995-2005 ontvanger van intergwestelijke overdrachten. Deze laatste werden evenwel ietwat minder omvangrijk, onder meer doordat dit gewest sinds 2004 nettobetaler is inzake pensioenen.

GRAFIEK 10 TOTAAL VAN DE INTERGEWESTELIJKE OVERDRACHTEN ⁽¹⁾
(procenten bbp)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FOD Financiën; INR; RIZIV; RVA; NBB.

(1) Een positief cijfer duidt op een overdracht vanuit het gewest in kwestie; een negatief cijfer impliceert een overdracht naar het gewest in kwestie.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van zijn kant droeg van 1995 tot 2005 bij tot de intergewestelijke overdrachten. Tussen 1995 en 2000 verruimde de bijdrage vrij sterk, maar nadien slonk ze door het relatief ongunstige verloop van het primaire inkomen van de huishoudens per inwoner en de daaraan gekoppelde personenbelasting en sociale bijdragen. Gezien de relatief jonge leeftijdsstructuur van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dit gewest sinds 2001 betaler van intergewestelijke overdrachten via de pensioenen.

4. Projecties betreffende het verloop van de intergewestelijke overdrachten in België

In dit hoofdstuk wordt nagegaan op welke manier de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting in de toekomst zouden kunnen evolueren. Uiteraard is het resultaat van dergelijke projecties afhankelijk van de hypothesen waarop ze zijn gebaseerd.

4.1 Hypothesen met betrekking tot de projecties

Het macro-economische kader waarin de projecties zijn gemaakt, steunt op de hypothesen waar de Studiecommissie voor de vergrijzing in haar verslag van

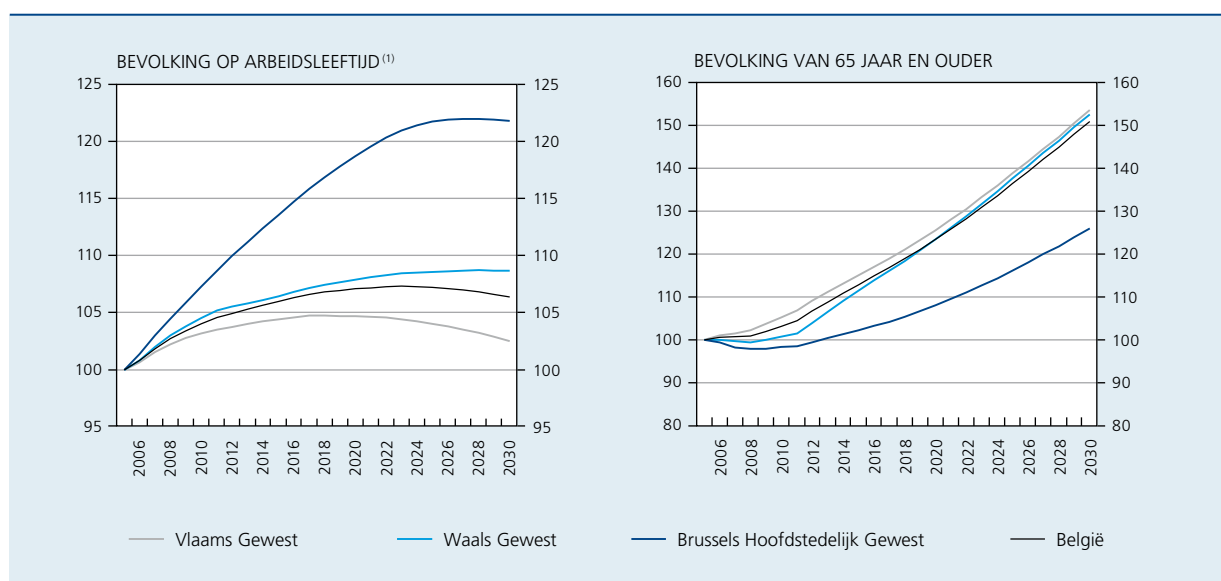
juni 2008 is van uitgegaan. Ook voor het verloop van de verschillende sociale uitkeringen worden de resultaten van de Studiecommissie gebruikt. De belastingen en sociale bijdragen worden verondersteld constant te blijven in verhouding tot het bbp, althans op nationaal niveau.

De hypothesen die de zwaarste impact hebben op het toekomstige verloop van de intergewestelijke overdrachten houden evenwel verband met, enerzijds, de verwachte demografische ontwikkeling en, anderzijds, het verloop van de werkgelegenheid in de drie gewesten.

De bevolkingsvooruitzichten per gewest zijn inderdaad van essentieel belang voor het toekomstige verloop van de intergewestelijke overdrachten. Enerzijds is het verloop van de beroepsbevolking in hoge mate bepalend voor de groei van de werkgelegenheid, en zodoende ook van het primaire inkomen dat ten grondslag ligt aan de intergewestelijke overdrachten inzake belastingen en sociale bijdragen. Anderzijds heeft de vergrijzing van de bevolking een aanzienlijke invloed op de intergewestelijke overdrachten via de sociale uitkeringen, vooral via de pensioenen en de uitgaven voor gezondheidszorg.

Deze projectie is gebaseerd op de bevolkingsvooruitzichten die in mei 2008 werden gepubliceerd door het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, KMO,

GRAFIEK 11 VERWACHTE DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN PER GEWEST OVER DE PERIODE TOT 2030
(index 2005 = 100)

Bronnen : FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FPB.

(1) De bevolking op arbeidsleeftijd wordt gedefinieerd als de bevolking in de leeftijdscategorie van 15 tot 64 jaar.

Middenstand en Energie. Volgens deze vooruitzichten zal de groep 15- tot 64-jarigen – de potentiële beroepsbevolking – die in België momenteel bijna 7 miljoen personen omvat, de komende vijftien jaar met bijna 300.000 personen toenemen, en vervolgens, vanaf 2023, over een periode van zeven jaar met iets meer dan 70.000 personen dalen.

Het verwachte verloop van de bevolking op arbeidsleeftijd loopt echter sterk uiteen van gewest tot gewest. In het Vlaams Gewest zal die bevolking de komende jaren nog enigszins toenemen, maar vanaf 2018 zou er zich een kentering voordoen. Ze zou dan inkrimpen en in 2030 opnieuw op ongeveer hetzelfde peil als in 2005 uitkomen. In het Waals Gewest zou de bevolking op arbeidsleeftijd nog gedurende langere tijd blijven stijgen en zou de kentering er pas in 2029 komen. Aan het einde van de projectieperiode zou die bevolkingsgroep er 9 pct. boven het niveau van 2005 liggen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou het verloop er totaal anders uitzien. De bevolking op arbeidsleeftijd zou er ook de volgende jaren nog fors groeien, waardoor ze in 2030 bijna 22 pct. boven het peil van 2005 zou uitkomen.

Wat de 65-plussers betreft, wordt zowel voor het Vlaams als voor het Waals Gewest verwacht dat het aantal personen uit deze bevolkingsgroep in 2030 ruim 50 pct. boven het niveau van 2005 zal uitkomen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarentegen, zou de veroudering van de bevolking veel minder uitgesproken zijn, hoewel de groep 65-plussers ook hier aanzienlijk zou toenemen, namelijk met ongeveer een kwart over de periode 2005-2030.

Met betrekking tot het verloop van de werkgelegenheid zijn er drie scenario's. In een eerste scenario wordt uitgegaan van de hypothese dat de huidige divergentie tussen de werkgelegenheidsgraden in de respectieve gewesten ook in de toekomst zal blijven bestaan. Voorts wordt in dit scenario verondersteld dat de divergentie tussen de werkloosheidsgraden en de gemiddelde bedragen van de werkloosheidsuitkering tot de helft zal worden gereduceerd⁽¹⁾. In een tweede scenario wordt verondersteld dat de werkgelegenheidsgraden in de drie gewesten tegen 2030 zullen convergeren naar 68,1 pct., het niveau dat in het basisscenario van de Studiecommissie voor de vergrijzing naar voren wordt gebracht voor het Rijk. In dat scenario zouden ook de werkloosheidsgraden en de gemiddelde bedragen van de werkloosheidsuitkering in de verschillende gewesten convergeren. Een derde scenario houdt het midden tussen de twee voorgaande en berust bijgevolg op de hypothese dat de huidige divergentie inzake werkgelegenheidsgraden tegen 2030 met de helft zal zijn verminderd.

Tot slot is gewerkt op basis van de hypothese dat de invloed van de overige factoren in de toekomst onveranderd zal blijven. Concreet komt dit erop neer dat er wordt van uitgegaan dat de intergewestelijke overdrachten als gevolg van de door de overheid betaalde overdrachten, met uitzondering van pensioenen, uitgaven voor gezondheidszorg, werkloosheidsuitgaven en kinderbijslagen, onveranderd zouden blijven in verhouding tot het bbp. Tevens wordt ervan uitgegaan dat de geringe afwijkingen van het gemiddelde pensioenbedrag per inwoner op hun laatst vastgestelde niveau zouden blijven, hoewel zij wellicht ook afhankelijk zullen zijn van het werkgelegenheidsverloop. Deze uitgangspunten zijn verdedigbaar aangezien de impact van deze overige factoren op de intergewestelijke overdrachten al met al erg beperkt is.

Vanwege de hypothesen waarop dergelijke projecties onvermijdelijk berusten, hebben de resultaten uiteraard enkel een indicatieve waarde. De projecties zijn evenwel zeer nuttig aangezien ze het effect van de verwachte demografische ontwikkeling op de intergewestelijke overdrachten duidelijk tot uiting laten komen en tevens het belang aantonen van het verloop van de werkgelegenheid in de verschillende gewesten.

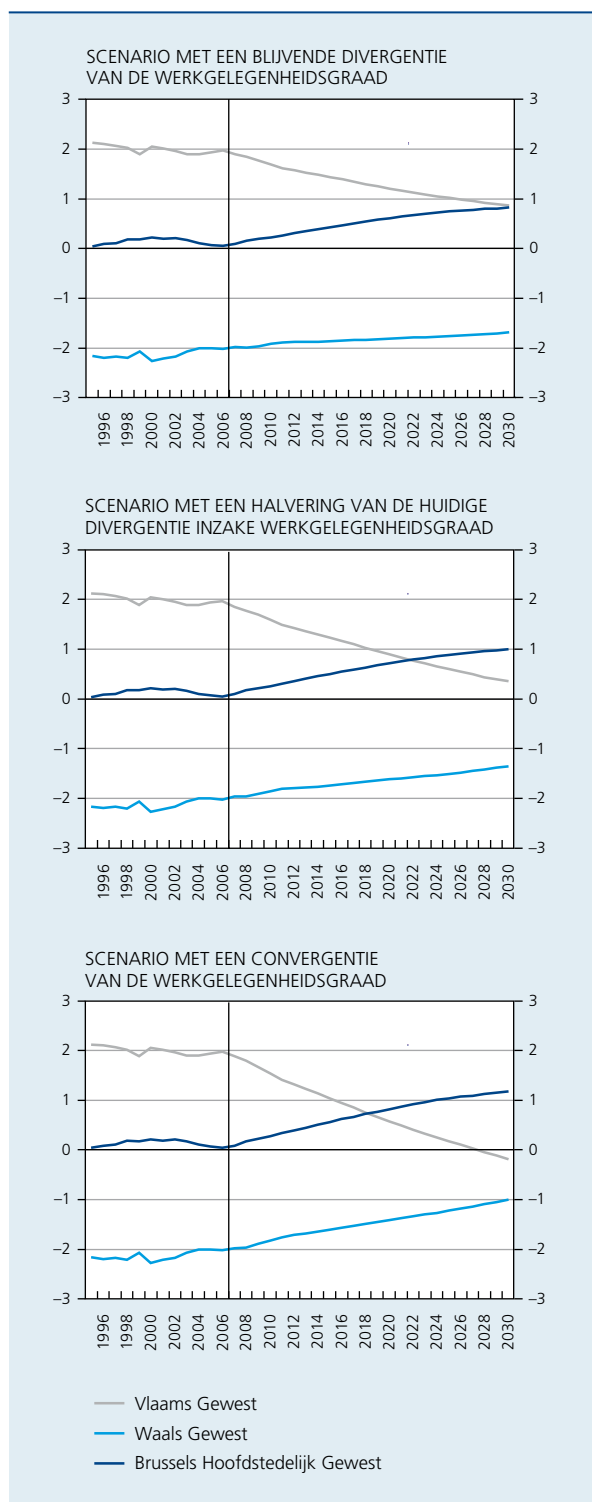
4.2 Resultaten van de projecties

In de drie scenario's hebben de demografie en het werkgelegenheidsverloop een aanzienlijke impact op de overdrachten.

In het scenario van persistente divergentie – waarin de huidige verschillende arbeidsmarktsituaties grotendeels blijven bestaan – blijft het Vlaams Gewest een netto-bijdrage leveren tot de intergewestelijke overdrachten. Die bijdrage krimpt echter van ongeveer 2 pct. bbp thans tot 0,8 pct. bbp in 2030. De bijdrage van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot de intergewestelijke overdrachten zou volgens dit scenario tegen 2030 fors stijgen van 0,1 tot 0,7 pct. bbp. Het Waals Gewest zou ontvanger van intergewestelijke overdrachten blijven, maar de overdrachten die dit gewest ontvangt, zouden dalen, namelijk van ongeveer 2 pct. bbp op dit ogenblik tot 1,6 pct. bbp omstreeks het einde van de projectieperiode. Deze ontwikkelingen zouden voornamelijk worden bepaald door de verschillende gewestelijke groeitempo's van het primaire inkomen van de huishoudens per inwoner ten gevolge van de uiteenlopende demografische ontwikkelingen. Deze laatste zouden er voorts toe leiden

(1) Gezien de hypothese van de Studiecommissie voor de vergrijzing volgens welke de werkloosheidsgraad in de toekomst systematisch zal dalen, is het niet realistisch te veronderstellen dat de huidige divergentie inzake werkloosheidsgraad in de toekomst kan blijven bestaan.

GRAFIEK 12 PROJECTIES VAN DE INTERGEWESTELIJKE
OVERDRACHTEN IN BELGIË VOOR DE PERIODE
TOT 2030
(procenten bbp)

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie – ADSEI; FOD Financiën; FPB; INR; LCM; RIZIV; RVA; SCvV; NBB.

dat het Vlaams Gewest in 2030 een 0,5 pct. belopende overdracht zou ontvangen in het vlak van de pensioenen en gezondheidszorg, en dat voornamelijk vanwege het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In het convergentiescenario zijn de ontwikkelingen veel meer uitgesproken. In dat scenario zou de positie van het Vlaams Gewest evolueren van, op dit ogenblik, bijdrager tot de intergewestelijke overdrachten naar ontvanger in 2030. De intergewestelijke overdrachten die het Waals Gewest ontvangt, zouden in belangrijke mate verminderen tot ongeveer 0,9 pct. bbp. Het is vooral het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat in dit scenario flink meer zou gaan bijdragen tot de intergewestelijke overdrachten, namelijk van momenteel ongeveer 0,1 pct. bbp tot 1,1 pct. bbp in 2030. De voorwaarde waarop dit laatste scenario berust, namelijk de convergentie van de werkgelegenheidsgraden in de drie gewesten, is echter enkel realiseerbaar op voorwaarde van een vergaande intensifiëring van de inspanningen die erop gericht zijn de participatie aan de arbeidsmarkt en de toename van de werkgelegenheid in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te stimuleren.

Het scenario waarbij de huidige verschillen inzake werkgelegenheidsgraad tegen 2030 met de helft zouden zijn verminderd, houdt uiteraard het midden tussen de twee bovenstaande, meer extreme scenario's. In dit laatste scenario zou het Waals Gewest in 2030 de enige ontvanger van intergewestelijke overdrachten zijn. Het Vlaams Gewest zou nog steeds bijdragen, zij het in veel geringere mate dan momenteel het geval is, terwijl het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de belangrijkste bijdrage zou leveren.

5. Internationale vergelijking

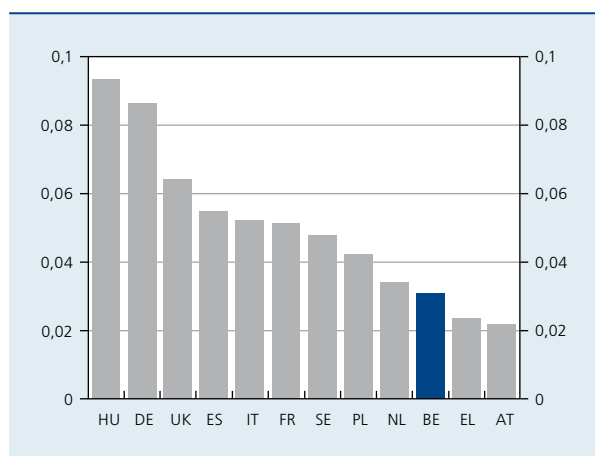
Om de omvang van de via de overheidsbegroting verlopende intergewestelijke overdrachten in België te beoordelen, kan het nuttig zijn ze te vergelijken met die in andere landen van de Europese Unie. Daartoe kan gebruik worden gemaakt van de op basis van de ESR1995-methodologie opgemaakte regionale rekeningen: de daarin opgenomen rekening van de huishoudens maakt het immers mogelijk het belang van de interregionale overdrachten – wat de overdrachten tussen de overheid en de huishoudens betreft – in die landen met elkaar te vergelijken.

In de regionale rekeningen komen de gewesten in België overeen met het zogeheten NUTS1-niveau van aggregatie. Volgens Eurostat gaat het hierbij in principe om een indeling waarbij de regio's, gemiddeld beschouwd, tussen 3 en 7 miljoen inwoners tellen. Voor relatief

GRAFIEK 13

RELATIEVE OMVANG VAN DE INTERREGIONALE OVERDRACHTEN IN DE LIDSTATEN VAN DE EU

(variatioëfficiënt⁽¹⁾; op basis van de verhouding tussen het beschikbare en het primaire inkomen van de huishoudens per regio⁽²⁾ in 2004⁽³⁾)

Bron: Eurostat.

- (1) De variatioëfficiënt is een maat voor de relatieve spreiding die wordt gedefinieerd als het quotiënt van de standaardafwijking en het gemiddelde.
- (2) De regio's zijn afgebakend op NUTS1-niveau; voor België betreft het de drie gewesten.
- (3) Dit is het meest recente jaar waarvoor volledige en definitieve cijfers beschikbaar zijn.

kleine landen is dan ook geen NUTS1-indeling beschikbaar. Voorts zij opgemerkt dat, in tegenstelling tot de situatie in België, deze indeling voor bepaalde landen niet overeenstemt met een of andere binnenlandse administratieve indeling. Dat is bijvoorbeeld het geval voor Nederland, Italië, Spanje en Frankrijk, waar het NUTS1-niveau zich boven de «binnenlandse» regio's of provincies bevindt. In Duitsland, daarentegen, stemt dit niveau overeen met dat van de deelstaten (Länder).

De herverdeling tussen de aldus afgebakende regio's in de verschillende landen kan worden beoordeeld op basis van de dispersie in de verhouding tussen het beschikbare inkomen en het primaire inkomen⁽¹⁾. Die verhouding meet immers het verschil tussen, enerzijds, de overdrachten aan de overheid in de vorm van belastingen op het inkomen van de huishoudens, sociale bijdragen en overige lopende overdrachten en, anderzijds, de overdrachten vanwege de overheid in de vorm van sociale uitkeringen en overige lopende overdrachten. Hierbij zij opgemerkt dat deze analyse van de herverdeling via de overheidsbegroting minder volledig is dan die in de voorgaande hoofdstukken, aangezien ze enkel betrekking heeft op de rekening van de huishoudens. De vennootschapsbelastingen, de indirecte belastingen en de uitgaven voor gezondheidszorg worden immers niet in de analyse opgenomen.

Uit deze analyse blijkt duidelijk dat de graad van intergewestelijke herverdeling via de overdrachten tussen de overheid en de huishoudens in België al met al relatief laag is: gemeten naar zowel de variatioëfficiënt als het verschil tussen de maximale en de minimale waarde lijkt de dispersie van de verhouding tussen het beschikbare en het primaire inkomen in België duidelijk kleiner te zijn dan in de meeste andere lidstaten van de EU. De graad van herverdeling is bijvoorbeeld veel groter in Hongarije en in de buurlanden Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. In Duitsland belooft de verhouding tussen het beschikbare en het primaire inkomen net iets meer dan 83 pct. in Beieren, Hessen en Baden-Württemberg, terwijl die verhouding maar liefst 23 procentpunten hoger ligt in Saksen en Saksen-Anhalt, die deel uitmaken van het voormalige Oost-Duitsland. In het Verenigd Koninkrijk bedraagt het verschil tussen Londen en Wales ook meer dan 20 procentpunten. In België, daarentegen, blijft het maximale verschil – namelijk dat tussen het Vlaams en het Waals Gewest – beperkt tot 6 procentpunten.

6. Conclusie

Uit het door de Bank verrichte onderzoek naar de intergewestelijke overdrachten en solidariteitsmechanismen via de overheidsbegroting blijkt dat het Vlaams Gewest op dit ogenblik nettobetaler is van intergewestelijke overdrachten, terwijl het Waals Gewest er netto-ontvanger van is. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is eveneens nettobijdrager, zij het eerder in beperkte mate.

Deze intergewestelijke overdrachten zijn in hoge mate een gevolg van verschillen in de bijdragecapaciteit per gewest. De bijdragecapaciteit van de huishoudens, ligt beduidend hoger in het Vlaams Gewest dan in de overige twee gewesten in België. Dat komt door het hogere primaire inkomen van de huishoudens per inwoner in het Vlaams Gewest. Die verschillen zijn op hun beurt het gevolg van onder meer het feit dat de werkgelegenheidsgraad in het Vlaams Gewest aanzienlijk hoger ligt dan in de twee overige gewesten. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de relatief lage bijdragecapaciteit van de huishoudens evenwel ruimschoots gecompenseerd door de hoge bijdragecapaciteit van de ondernemingen die hun activiteiten in dit gewest ontplooiën.

(1) De verschillen in de verhouding tussen het beschikbare en het primaire inkomen tussen de NUTS1-regio's in een zelfde land werden geanalyseerd voor de lidstaten van de EU waarvoor regionale NUTS1-gegevens beschikbaar zijn. Dat was niet het geval voor de kleinere landen zoals Luxemburg, Malta, Cyprus, Litouwen, Estland, Letland, Slowakije, de Tsjechische Republiek, Slovenië, Ierland en Denemarken. Ook Bulgarije en Roemenië ontbreken in de dataset omdat de meest recente gegevens niet van 2004 dateren. Tot slot werden ook Finland en Portugal niet in de analyse opgenomen omdat de NUTS1-indeling in die landen te ongelijke regio's oplevert: in Portugal worden enkel de Azoren en Madeira van het «vasteland» onderscheiden, terwijl de Finse NUTS1-indeling enkel de Aaland-eilanden (die ongeveer 0,5 pct. van de Finse bevolking omvatten) afzonderlijk beschouwt.

Daarnaast vinden de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting deels hun oorsprong in de gewestelijke verdeling van de sociale uitkeringen. Dit is met name het geval voor de overdrachten van het Vlaams Gewest naar het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die voortvloeien uit de werkloosheidsuitkeringen. Het aantal gepensioneerden, daarentegen, is het afgelopen decennium in het Vlaams Gewest fors gestegen dan in de overige gewesten, wat maakt dat eerstgenoemd gewest momenteel ontvanger is van intergewestelijke overdrachten via de pensioenen. Wat de uitgaven voor gezondheidszorg betreft, hebben momenteel nauwelijks nog intergewestelijke overdrachten plaats.

Voorts tonen de projecties aan dat de verwachte demografische ontwikkelingen een aanzienlijke invloed zullen uitoefenen op het verloop van de intergewestelijke overdrachten via de overheidsbegroting. Met betrekking tot deze laatste overdrachten is de demografische ontwikkeling het gunstigst voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat een relatief jonge bevolking heeft en waar de bevolking op arbeidsleeftijd naar verwachting nog fors zal toenemen. Het Vlaams Gewest, daarentegen, wordt geconfronteerd met de sterkste toename van het aantal ouderen in de bevolking, terwijl de bevolking op arbeidsleeftijd er naar verwachting reeds binnen afzienbare tijd zal beginnen af te nemen.

Uit de projecties blijkt ook duidelijk de impact van de werkgelegenheid op het toekomstige verloop van de intergewestelijke overdrachten.

Indien de gewesten die momenteel een relatief lage werkgelegenheidsgraad hebben – in casu het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest –, er niet in zouden slagen een inhaalbeweging te maken en de ecarten tussen de werkgelegenheidsgraden in de respectieve gewesten in de toekomst zouden blijven bestaan, dan zouden de door het Vlaams Gewest betaalde intergewestelijke overdrachten weliswaar afnemen, maar niet volledig verdwijnen, terwijl het Waals Gewest netto-ontvanger zou blijven. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou in dit scenario wel een steeds belangrijker nettobetaler van intergewestelijke overdrachten worden.

Indien daarentegen de gewesten met een relatief lage werkgelegenheidsgraad een inhaalbeweging zouden maken en er tegen 2030 een convergentie zou worden opgetekend, dan zou de situatie inzake intergewestelijke overdrachten volledig verschillend zijn van wat thans het geval is. In een dergelijk scenario zou het Waals Gewest weliswaar netto-ontvanger van intergewestelijke overdrachten blijven, maar zou ook het Vlaams Gewest op termijn netto-ontvanger worden. In dat scenario zou het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het enige gewest zijn dat zou bijdragen tot de intergewestelijke overdrachten en zou de nettobijdrage van dat gewest systematisch toenemen.

Tot slot blijkt uit een internationale vergelijking dat de intergewestelijke overdrachten in België relatief beperkt zijn in vergelijking met die tussen de regio's in andere lidstaten van de EU.

Bibliografie

Abafim (Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management van het vroegere Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) (2004), *Financiële transfers tussen de Belgische gewesten*.

Commissie voor de studie van de methodologie gebruikt bij de analyse van interregionale transfers (2006), *Verslag*.

De Boeck E. en J. Van Gompel (1998), *Financiële stromen tussen de Belgische gewesten opnieuw bekeken*, in C. Vanderveeren en J. Vuchelen (eds.), *Een Vlaamse fiscaliteit binnen een economische en monetaire unie*, p. 213-233.

Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (2008), *Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060*, Planning Paper, 105.

Hoge Raad van Financiën, Studiecommissie voor de vergrijzing (2008), *Jaarlijks Verslag*.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2007), *Regionale rekeningen: toelichtingen van conceptuele en methodologische aard*.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2007), *Regionale rekeningen 1995-2005*.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2008), *Regionale rekeningen 1997-2006*.

Van Rompuy P. en V. Bilsen (1988), *Tien jaar financiële stromen tussen de gewesten*, Leuvense Economische Standpunten, 45.